

Crònica

Etnologia i patrimoni en un entorn turístic

El divendres 16 de maig va tenir lloc a Palamós «L'Empremta», la primera Jornada d'Etnologia a la Costa Brava. Va ser organitzada pel Museu de la Pesca, en el marc del programa Arrels (pla de dinamització de la cultura popular i tradicional, comarca a comarca) del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, que a les comarques de Girona, de moment, està implantat al Baix Empordà.

La trobada fou organitzada amb la voluntat de crear una plataforma per al coneixement dels estudis etnològics que es realitzen dins l'àmbit comarcal gironí.

Es van presentar ponències de temes molt variats, com per exemple la gestió d'un mas tradicional productor i venedor de vi; la música tradicional de la zona del Baix Ter; la decadència d'un estament social (els hisendats); estudis sobre una activitat econòmica tan arrelada a la regió com és el suro; la història d'un poble prenent com a partida l'inventari del patrimoni arquitectònic i el posterior estudi de les diferents famílies de la població; la gestió d'un espai d'interès natural, les Gavarres, per a la seva protecció i difusió, etc. Després de l'espai expositiu, que abastà tot el matí i part de la tarda, deixaren tot

de temes i problemes per al debat que més tard s'havia de portar a terme a la taula rodona, sota el títol de «La recerca etnològica i la interpretació del patrimoni en un entorn turístic».

Dins el nostre context específic de zona turística, la conservació del patrimoni és un tema molt problemàtic quan s'enfronta a polítiques de potenciació del sector serveis, o de la construcció amb finalitats turístiques de masses. Aquesta qüestió i la manca de legislació foren dos temes molt tractats a les ponències de la taula rodona. Es féu palès que la conservació dels nostre patrimoni pot portar cap a la diversificació del turisme que tenim actualment, amb l'aportació de moltes ofertes de turisme cultural, més beneficioses per al territori, ja que conserva la seva identitat, i per al

Arrels
COMARQUES

L'EMPREMTA

I JORNADA D'ETNOLOGIA A LA COSTA BRAVA

Recerca etnològica i interpretació del patrimoni en un entorn turístic

Palamós
Plaça de la Califa, 3
Divendres 16 de maig de 2003

visitant, al qual se li dona l'oportunitat de conèixer un entorn i una zona amb elements específics que no pot trobar en altres llocs.

Mitjançant aquest primer contacte amb l'estat de la qüestió de la recerca etnològica de les comarques gironines, el Museu de la Pesca, com

a Antena de l'Observatori Etnològic de Catalunya des de 2001, intentarà donar continuïtat a iniciatives com la de «L'Empremta» per aglutinar i ajudar a posar en contacte persones interessades en la conservació del nostre patrimoni.

Mariona Font

Roses, capital de l'arxivística catalana

La vila de Roses va acollir del 8 al 10 de maig el col·lectiu dels arxivers catalans en la seva cita bianual, les Jornades d'Arxivística de Catalunya, que enguany van arribar a la seva novena edició.

És la tercera vegada que les terres gironines són escenari d'aquesta convocatòria que organitza l'Associació d'Arxivers de Catalunya: Ribes de Freser fou la seu de les primeres Jornades, en un ja llunyà 1987, després la ciutat de Girona (1991) i ara, quan l'Associació s'acosta al seu vintè aniversari,

Roses ha estat una magnífica amfitriona per als més de 200 inscrits a les Jornades, entre els quals hi havia també alguns arxivers procedents d'altres comunitats autònomes de l'Estat.

Al llarg d'aquests anys les Jornades s'han anat consolidant com el punt de trobada dels professionals de l'arxi-

vística catalana per tal d'intercanviar experiències i avançar en el coneixement d'aquesta disciplina, que malda per renovar-se i posar-se al dia. En aquesta ocasió, el tema s'ha centrat en una qüestió tan fonamental com és la problemàtica de la preservació i la conservació de la documentació, en tota la seva globalitat i dimensió: tant des del punt de vista del document en si mateix com dels edificis d'arxiu destinats a la seva conservació (d'aquí el títol de les Jornades: «Del continent al document, estratègies per a una política de preservació i conservació»). Les sessions de treball s'estructuraren en quatre ponències, encarregades a professionals d'àmbits diferents però amb interessos comuns (dos arxiviers, dos arquitectes, una restauradora). Així, l'arxiver Christopher Kitching aportà interessants dades sobre l'experiència britànica pel que fa a la normativa d'edificis d'arxiu; els arquitectes Josep Benedito i Santi Orteu pogueren exposar la seva experiència en aquests tipus d'edificis a partir dels projectes arquitectònics elaborats per a l'Arxiu Nacional de Catalunya i per a l'Arxiu Històric Provin-

cial de Lleida, i la restauradora Carme Bello, per la seva part, va fer un exhaustiu recordatori de tot allò que cal saber i tenir present en els arxius per tal de garantir una correcta conservació de la documentació.

La problemàtica que planteja la conservació dels arxius digitals, ja ben present avui entre els arxiviers, va ser l'objecte de la ponència de Kevin Ashley, de la Universitat de Londres.

A part de les ponències i de l'exposició d'experiències, també tingué lloc una animada

taula rodona sota el títol «Arquitectes i arxiviers, qui té la paraula?», en la qual es posà de manifest l'evident necessitat de col·laboració que hi ha d'haver entre arquitectes, arxiviers i tècnics restauradors a l'hora de projectar un edifici

d'arxiu. Una novetat respecte a edicions anteriors fou el contrapunt en clau d'humor que el grup teatral gironí La Troca posà a les sessions científiques amb l'esceñificació d'una sèrie de situacions relacionades amb la temàtica de les

Alberto Sartoris i Girona

Fa cinquanta anys, quan tot just m'estrenava com a periodista, vaig entrevistar l'arquitecte i urbanista italià Alberto Sartoris durant una de les seves visites a Girona. Asseguts a casa de Lluís Sibils i Anna Ensesa, vam fer un periple imaginari per la ciutat, que ell coneixia des de feia cinc anys. Al barri vell, Sartoris suggeria llavors «una assenyada urbanització de les muralles» i la restitució de Sant Domènec «a la seva original harmonia». A la Catedral, tan admirada per «la perfecció i la simplicitat» del seu conjunt, anotava: «l'orgue anul·la en gran part l'amplitud i la funció de la nau». Sobre l'Onyar, quan encara no hi havia la plataforma, deia: «de cap manera s'ha de cobrir el llit del riu, perquè s'eliminarà el caràcter fluvial de la ciutat». Sobre l'eixample, va fer un agut i lapidari joc de paraules: «La Girona antiga continua essent la veritable Girona moderna».

Ara l'Arxiu Històric de la demarcació gironina del Col·legi Oficial d'Arquitectes ha resseguit a través d'una exposició i d'un catàleg les estades de Sartoris a la ciutat, l'amistat que va mantenir amb els arquitectes Lluís Sibils, Joaquim M. Masramon i Joan M. de Ribot i les influències subtils d'aquest contacte en les obres arquitectòniques dels tres gironins, units per uns lligams impalpables de relació professional i humana. El caràcter d'aquesta relació s'endevinava, a l'exposició, a través de les mostres de correspondència exhibides i d'altres documents valuosos, com el llibre de visites d'Anna Ensesa en el qual Sartoris, en un text autògraf i inèdit, enllaçava l'elogi de la ciutat amb el de la seva amfitriona.

D'aquesta manera expressava la doble experiència que havia viscut aquí: la fascinació d'una «ville de magnificences inconnues» i la complicitat d'unes persones sensibles que havien esdevingut els seus amics, tan disposats a intercanviar idees com a compartir sentiments.

Jornades, la qual fou molt rebuda per part del públic assistent.

Les IX Jornades d'Arxivística de Catalunya han servir per constatar, un cop més, la necessitat immediata que hi ha de desenvolupar la Llei 10/2001 d'arxius i documents de Catalunya. És difícil pensar en la preservació i conservació del patrimoni documental d'aquest país sense una normativa que reguli detalladament

aspectes tan fonamentals com els mínims exigibles als edificis d'arxiu, les tasques d'inspecció o la creació de serveis comuns dedicats a la restauració i sense els recursos econòmics necessaris que ho han de fer possible. Aquesta seria una de les principals conclusions d'aquestes Jornades, que per tres dies van fer de Roses la capital de l'arxivística catalana.

Santi Soler i Simon

Santa Caterina, preexistències i sinergies

Aquesta passada primavera hem pogut veure, primer a la Pia Almoina, seu de la Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes, i després a la Sala Joan Saqués, al carrer Ciutadans, l'exposició de les propostes finalistes del concurs d'idees per a la nova seu de la Generalitat a Girona.

La Llei de contractes de les administracions públiques obliga GISA, empresa pública de la Generalitat, a convocar concurs públic per a la

redacció dels projectes que encarrega. Aquest procediment, a més d'afavorir la lliure competència, que sempre és positiva, obre la possibilitat de comptar amb els millors professionals per desenvolupar els projectes. En aquest cas, la modalitat de concurs amb jurat ha permès, a més de poder triar amb criteris d'eficàcia, economia i funcionalitat, una reflexió sobre l'arquitectura entre la pervivència de l'edifici del segle XVII i la relectura dels espais per a les necessitats d'una administració del segle XXI.

El repte consisteix a encabir, en una illa de 17.000 metres quadrats, 27 delegacions i representacions dels diferents departaments de la Generalitat a Girona. El programa preveu les dependències d'aquests serveis a més de dues botigues «institucionals» com són la llibreria de la Generalitat i l'Institut Cartogràfic de Catalunya, set arxius adminis-

Bombolles de vent al castell de Quermançó

Si una cosa no es pot negar al castell de Quermançó és la seva capacitat suggestiva. La seva situació estratègica a l'Alt Empordà ha estat la seva sort i alhora la seva desgràcia, des que fou aixecat per ordre dels comtes d'Empúries fins que el mariscal francès Suchet el va fer explotar el 1814. Unes ruïnes tan ben posades, amb aquest inici i amb aquest final, no es podien pas quedar sense llegendes. Són històries prou conegudes a la zona, històries que el centenari de Fages de Climent ha ajudat a divulgar encara més, amb el seu poema «La Dama de Quermançó» inclòs a *Les bruixes de Llers*. S'explica que una comtessa del castell era tan llepafils que només es menjava el moll dels ossos, peculiaritat que naturalment la va dur a la ruïna. En la indignència, socorreguda i atipada per uns pagesos, va dir allò de: «Per no haver sabut un dia / que el pa amb nous era millor / vaig perdre la senyoria / del castell de Quermançó». També se'n contenen rondalles de bandolers, de cabres d'or enterrades pels jueus de Vilajuïga o per un inversemblant cabdill moro, i fins i tot hi ha qui gosa situar-hi el misteriós castell del Sant Graal.

Salvador Dalí, que hi pujava sovint per contemplar-hi, segons ell, les postes de sol més belles del país, va enderiar-se amb Quermançó. Va especular de convertir-lo en un mausoleu per a Gala en lloc de Púbol, d'enquibir-hi un rinoceront als baixos per tal que els turistes paguessin per veure'l, o bé d'instalar-hi un orgue perquè sonés amb la força de la tramuntana. Què va haver dit! Ara els actuals propietaris, davant la perspectiva de l'any Dalí que ha de venir, estan disposats a trobar una rendibilitat a les ruïnes, a desenterrar-hi la cabra d'or amagada. S'han disposat a convertir en realitat l'estirabot d'un tocat de la tramuntana i, de moment, ja n'han fet la pàgina web i han encarregat a tècnics d'acústica i d'orgueneria la viabilitat del projecte. Tècnicament sembla que és viable. La viabilitat econòmica són figures d'un altre paner. Potser, al capdavant, l'Orgue de la Tramuntana no seran sinó bombolles irisesades, un somni més de la fascinació que projecta una vegada i una altra el castell de Quermançó.

Josep Pujol i Coll

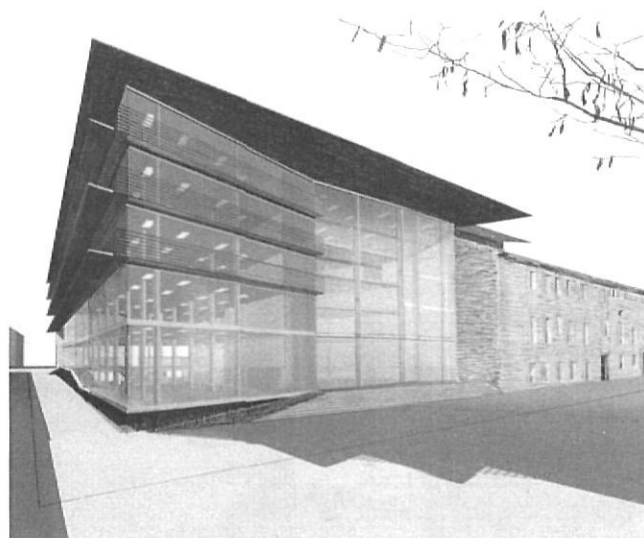
triatius dels diferents departaments, una biblioteca i centre de documentació, a més dels serveis comuns, restaurant, etc. Es preservaran les construccions històriques, entre les quals la farmàcia antiga, que quedarà integrada com a museu al nou edifici, es recuperaran vestigis del passat, com la base de la muralla del segle XVII, enderrocada al principi del XX per construir la Gran Via Jaume I, i se suprimiran les construccions sense valor arquitectònic que el pas dels anys ha anat incorporant a l'edifici originari. L'espai necessari per completar el programa funcional es resol amb un edifici de nova planta integrat amb les velles estructures. Pressupost global, 27 milions d'euros.

Segurament en l'elecció d'aquest espai per desenvolupar el projecte hi ha pesat, a més dels valors històrics i arquitectònics i la seva cèntrica ubicació al bell mig de la ciutat, la càrrega simbòlica de l'Hospital com a equipament centenari i solidari, valors afegits que la nova seu de la Generalitat heretarà i incorporarà en la seva trajectòria històrica a la ciutat. No és causalitat que els diferents autors dels projectes concursants parlin de pree-

xistències i sinergies quan estableixen el diàleg teòric entre el passat i el futur del nou edifici.

En una primera fase varen respondre al concurs 22 despatxos d'arquitectes d'arreu de l'Estat, d'entre els quals se'n seleccionaren set com a finalistes. El projecte guanyador fou el presentat pel despatx gironí Fuses-Viader, que es va guanyar el jurat pel respecte en la conservació dels elements antics de l'Hospital, per la recuperació de la muralla del segle XVII i per la visió integradora en l'entorn urbà, a cavall entre el barri vell i l'eixample. Josep Fuses i Joan M. Viader havien estat abans els redactors del Pla especial del barri vell, de la recuperació de les cases de l'Onyar i de la restauració de la muralla antiga de la ciutat. Tota aquesta trajectòria els va portar a formular un projecte que fes relluir el vell Hospital i obrís camins de transparència entre la Gran Via, domini actual dels automòbils, i el barri vell, de conquesta creixent pels vianants.

El calendari marca que a final d'aquest 2003 es comenci el projecte, que ha de culminar el 2006. A l'altra cara de la moneda, el flamant Parc Hospitalari Martí i Julià està ja gairebé enllestit en els

El projecte guanyador, de Josep Fuses i Joan M. Viader.

terrenys de l'antic Hospital Psiquiàtric. A Girona, les velles sales que durant segles han aixoplugat malalties, morts i naixements, donaran pas a nous pro-

jectes per als ciutadans. A Salt, un modern complex hospitalari es posarà al servei dels malalts del segle XXI.

Rosa Maria Gil

Nit dels Bertrana: l'exigència i el risc

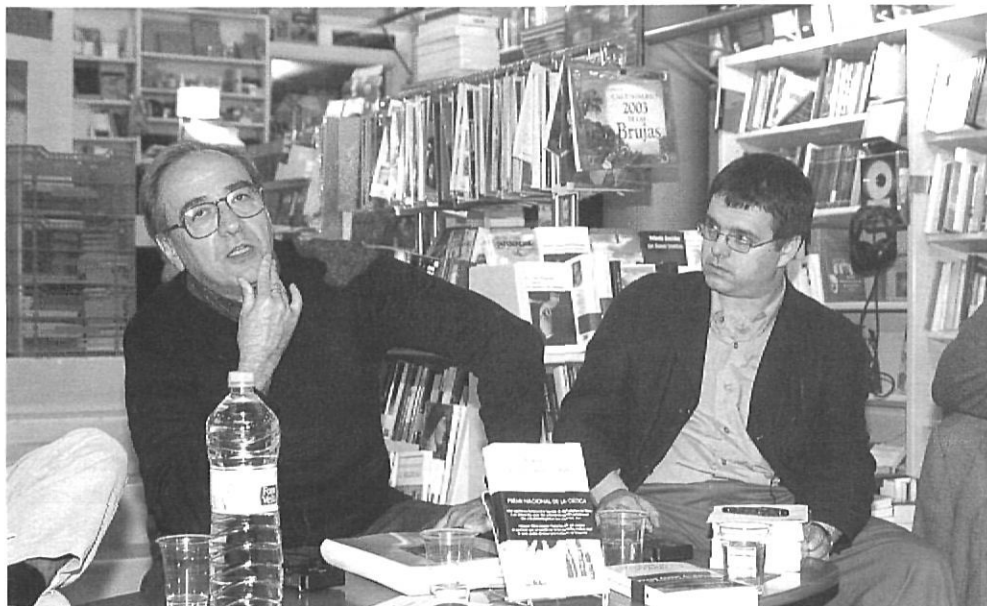
Tal com ja comença a ser tradicional, durant la primera nit d'estiu es va celebrar per tercer cop la festa de programació dels Premis Literaris de Girona a la vela Nummunit de la Devesa: el Bertrana, el Palol, el Rahola, el Muntaner, els Cerverí i el Lletra.

És una obvietat dir que haurà de passar encara força temps abans no puguem saber si l'encertava Julià de Jòdar quan, minuts després d'haver obtingut el trenta-sisè premi Prudenci Bertrana de novel·la amb l'obra *L'home que va estimar Natàlia Vidal*, va declarar que és dels que pensen que no som a l'etapa final de la literatura i de la llengua catalanes, sinó potser només en un final d'etapa.

Jòdar, que va apostar per la recuperació de l'excel·lència i del nivell de prestigi que ha de tenir la literatura, va oferir la seva novel·la i va oferir-se com a escriptor. «si és que la gent que hi ha darrere els Bertrana ho vol», per arriscar-se a intentar «crear un nou imaginari col·lectiu» que ens permeti captar joves i captar nous lectors a fi de projectar la novel·la, la cultura i el nostre país cap al segle que tot just

comença. Abans que ell, Miquel Bezares, que va endur-se el vint-i-sisè premi Miquel de Palol gràcies a *El Convers*, va elogiar el jurat per haver tingut l'acte de gosadia d'haver premiat un llibre que és molt arriscat des del punt de vista formal». Va ser el risc, doncs, el ciment que va fonamentar els discursos dels dos primers guanyadors d'una Nit de la qual, però, ja s'havia començat a parlar dies abans, quan Esteve Vilanova, que és el president del Patronat Prudenci Bertrana, va arriscar-se també, al seu torn, a mantenir la convocatòria la primera nit d'estiu, malgrat que coincidia amb molts altres actes i amb un pont de quatre dies. En la seva intervenció, Vilanova va comparar la nostra llengua amb la Devesa: estimada i valorada, però també en perill de perdre's. Tot seguit, en un acte on els protagonistes van ser els autors i no els polítics, Josep Puigbó va anar presentant cada guanyador. Primer, Josep Maria Pallàs, premi Lletra de planes web de literatura catalana gràcies a una plana sobre Narcís Oller. A continuació, Eduard Canimas, premi Cerverí per votació popular amb la cançó *Merry Christmas*, i Miquel Pujadó, premi Cerverí de lletra gràcies a

A l'esquerra, Julià de Jòdar, guanyador del Bertrana.

Malgrat tot la vida. Després d'ells, Jordi Sierra i Fabra, que va obtenir el premi Ramon Muntaner amb *L'altra banda del mirall*. En cinquè lloc, Núria Bou, guanyadora del XXIV Premi Carles Rahola d'assaig amb *Deesses i tombes. Mites femenins en el cinema de Hollywood*.

Durant la que va ser una de les nits més caloroses d'aquest estiu, Josep Puigbó va referir-se més d'un cop a les alenades d'aire fresc que esperava que arribarien a mesura que passessin les hores. Les alenades, però, no van ser d'aire fresc, sinó senzillament d'aire. La primera, la de Josep Maria Pallàs, quan va oferir el seu premi a tots els professors i professors dels Països Catalans que

ensenyen i ajuden a mantenir viva la nostra llengua. La segona, la d'Eduard Canimas, el més refrescant, tot i que segur que no el més consistent. La tercera, la de Miquel Pujadó, quan va reivindicar Georges Brassens com l'hereu de la nostra tradició musical, «que França es va empassar i que va regurgitar en llengua francesa». Jordi Sierra, que com és sabut és un dels autors en català que ven més llibres, va limitar-se a fer riure i a demostrar el seu ofici. Núria Bou, que era la que estava més nerviosa, va ser també la més anodina. Les alenades més fortes d'aire van arribar, però, amb Miquel Bezares i amb Julià de Jòdar. Bezares, que va ser el sisè premiat

de la Nit, va recordar-nos que no hi ha poesia sense risc. Jòdar va assenyalar que sense predisposició a arriscar-se no hi pot haver mai una bona novel·la. Enmig de l'ambient excessivament calorós de la nit, algunes dones agitaven l'aire del seu voltant amb l'ajuda d'uns vanos o d'uns papers que feien servir de ventalls. Bo i que van continuar impertorbables, movent ventalls i vanos rítmicament, ara vull creure que, si és que no volen que sigui gaire estantís, elles també estan d'acord a dir que l'exigència i el risc han d'apartar l'aire de la cultura de camins massa fressats i d'autocomplacences ridícules.

El darrer cafè amb la Xargay

El dia 29 de maig, en qüestió de poques hores, els hereus d'Emília Xargay van fer destruir els mosaics amb els quals l'artista havia decorat la façana de casa seva, al barri gironí de Santa Eugènia.

El cafè es va tornar amarg. El trencadís trencava la monotonia de la lectura en diagonal als diaris del dia i acompanyava el quotidià gest del cafè de primera hora del matí al bar La Punxa del carrer de Santa Eugènia de Ter. La cafeteria està situada davant per davant del núm. 54 de la mateixa «carretera», i la visió dels mosaics que Emília Xargay havia anat fent per vestir la façana de casa seva era el primer despertar als colors per als clients d'aquella hora. Per als veïns i veïnes del veïnat eugenienec de la Rodona, ja res no tornaria a ser igual. Al llarg

de tota la jornada, la incredulitat era el sentiment comú del comú dels vianants. Aquell impacte visual a l'abast de tothom, impossible d'ubicar en el tancat d'un museu, no molestava ningú. No queia; menteixen els que diguin el contrari. No representava cap perill, tret del que els especuladors immobiliaris havien estudiat amb premeditació. I no estava catalogat (?), ni protegit de l'avarícia (!). La història dels xalets d'en Rafael Masó del costat de La Punxa

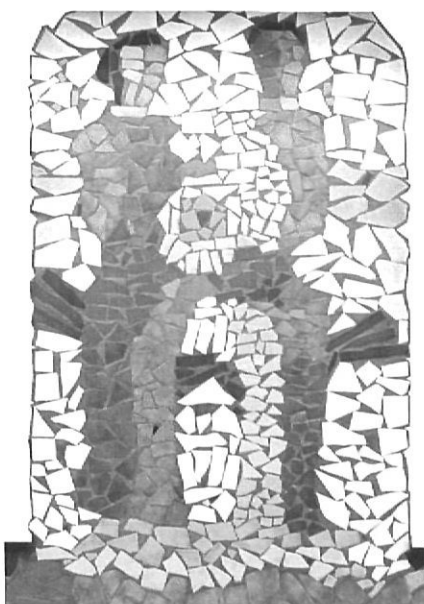
es repeteix: foren enderrocats a cops de ploma

a la tardor franquista. Absoluta sensació de perplexitat i impotència és el marro d'aquest

res no va servir que la policia municipal aconseguís parilitzar «l'obra» (la *deconstrucció*, que dirien els aprenents de crítiques d'art) durant una hora, a la tarda. De res no va servir que els mitjans de comunicació escrits fossin alertats. Res no va servir de res! El trencadís de l'Emília Xargay únicament ha sobreviscut cinc mesos a la desaparició de l'autora. Quina vergonya! (o quina falta de previsió la de l'Emília en no crear-lo al Barri Vell!).

[Tota la informació detallada sobre el luctuós fet, així com

totes les referències que hi ha a Internet sobre l'Emília Xargay i les més recents al voltant de la irreparable pèrdua que representa per al patrimoni de l'art la destrossa del trencadís de la seva casa estudi, les trobareu en el periòdic electrònic *El Dimoni de Santa Eugènia de Ter*, eldimoni.com]

darrer cafè. Resultava inversemblant que la bastida instal·lada en qüestió de minuts a tot el voltant de la casa estudi de la Xargay (carrer Remences / carrer Santa Eugènia) amagués la veritable destrossa que s'estava cometent. De res no va servir que diversos veïns tractessin de localitzar algun responsable municipal gironí amb capacitat resoluciva. De

